

En kunskapsresurs för nordisk kulturpolitik

Slutrapport Nordiska Ministerrådets uppdrag till Nordicom 2013-2014

Ulla Carlsson
Direktör
NORDICOM

Christian S. Nissen
Utredare
Köpenhamn

Innehåll

1. Uppdraget	sid. 1
2. Förstudiens resultat	sid. 1
3. Expertmötets slutsatser	sid. 2
4. Konklusioner och förslag	sid. 4
5. Avslutning	sid. 5

Bilaga 1. Christian S. Nissen:
Förstudie (rapport)

Bilaga 2. Nordiskt expertmöte:
Program och deltagarförteckning

2 december 2014

NORDICOM

Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning

1. Uppdraget

Behovet av en samnordisk kunskapsbas i form av kulturstatistik har betonats i flera sammanhang under de senaste åren. Det finska ordförandeskapet för Nordiska Ministerrådet 2011 konstaterade att en nordisk kulturstatistik skulle vara av stor betydelse för kultursektorn i Norden. (Undervisnings- och kulturministeriets politikanalys 2011:4)

Christian S. Nissen påtalade 2012 i sin rapport *Nabolandskultur i Norden – udbredelse, adgang og brug* (Nordiska ministerrådet, NA 2012:906)

behovet for at etablere et mere dækkende datagrundlag om nordisk kultur-”produktion”, distribution og forbrug. Denne udrednings vanskeligheder med at etablere et sammenligneligt talgrundlag er snarere reglen end undtagelsen. I meget nordisk udrednings- og undersøgelsesarbejde bruges der på ad hoc basis uforholdsmæssigt meget tid og mange kræfter på at fremskaffe et relevant, sammenligneligt datamateriale.” (sid 77)

Mot denna bakgrund beslutade Nordiska Ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete att uppdrå åt Nordicom att utreda denna fråga (september 2013).

Ett samarbete initierades av Nordicom med Christian S. Nissen för ett genomförande av projektet. Det gällde först och främst förstudien men även att i samarbete med Nordicom arrangera expertmötet och att dra slutsatser på basis av dessa aktiviteter med tanke på en vidareföring av frågan om en nordisk kunskapsresurs inom kulturområdet till den nordiska politiska agendan.

Viktiga utgångspunkter för projektet, som startade hösten 2013, var *Strategin för det nordiska kultursamarbetet 2013-2020* och *Essnet-CULTURE: European Statistical System Network on Culture* (oktober 2012) samt beaktande av initiativ i Norden rörande kunskapsutveckling inom kulturområdet.

Särskild vikt lades vid behovsinventeringen, d v s kontakter med potentiella intressenter gällande en nordisk kunskapsresurs med tyngdpunkt på samnordisk kulturstatistik.

En nödvändig mer övergripande kontext har varit kulturpolitiken i digitaliseringens tidevarv.

2. Förstudiens resultat

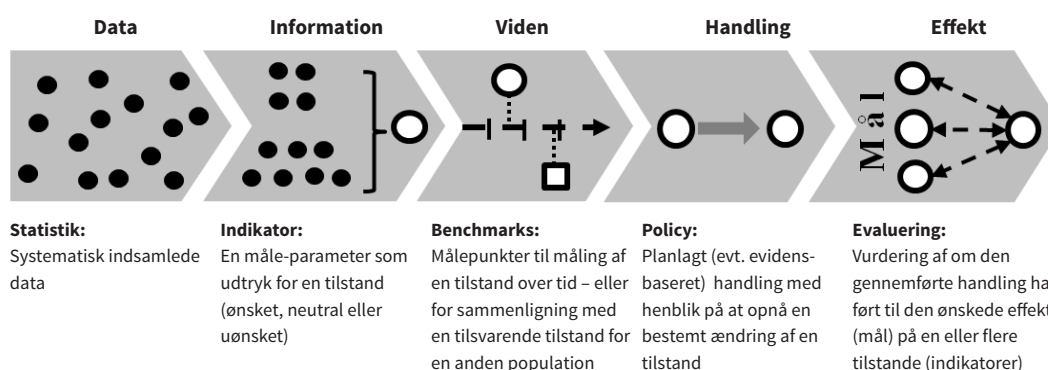
Förstudiens resultat redovisas i Christian S. Nissens rapport *En nordisk kundskabsressource for nordisk kulturpolitik. Forundersøgelse om behov, muligheder og barrierer for en bedre samordning af nordisk kulturstatistik*. (Bilaga 1)

En otillräcklig nordisk samordning av kulturstatistiken utgör ett stort hinder i en nordisk kunskapsuppbyggnad rörande kulturpolitiken. Den entydiga slutsatsen redovisas i Christian S. Nissens förstudie på basis av kontakter och uttalanden från tjänstemän vid kulturdepartement och berörda myndigheter, kulturforskare och statistiker i samtliga nordiska länder (se rapport sid 13-16).

En övervägande majoritet av de i förstudien intervjuade menar, om än med viss variation i prioriteringarna, att *medborgarnas kulturutgifter och kulturvanor* är de två områden där en bättre nordisk samordning skulle vara särskilt värdefull.

En grundläggande barriär för en nordisk statistik och etablering av en samordnad kunskapsresurs inom kulturområdet är det fragmenterade och ofta ad hoc-präglade efterfrågemönstret för utveckling och utarbetande av kulturstatistik (se rapport sid 17-18). Det har varit förenat med stora problem för såväl myndigheter som statistiker att bemöta senare års intresse för policyfrågor och mätningar av kulturpolitikens effekter. Det gäller både nationell och nordisk nivå.

Denna problemställning tydliggörs i förstudiens rapport av följande figur (sid 19), som illustrerar det nödvändiga sambandet mellan systematisk statistikproduktion, forskning, användning av statistik/kunskap i utformningen av politiken och utvärdering/mätning av politikens resultat/effekter.

2.1 Slutsats på basis av förstudien

I rapporten från förstudien redovisas hur en etablering av en nordisk kulturpolitisk kunskapsresurs är av avgörande betydelse för att nå en långsiktig och systematisk samordning av kulturstatistik, uppbyggnad av kulturpolitisk kunskap och kunskapsutveckling på nordisk basis (sid 19-21). Samtidigt betonas att detta måste ske i samklang och *nära samarbete* med motsvarande initiativ och aktiviteter på den *internationella arenan och det gäller särskilt den europeiska nivån*.

Hur en sådan nordisk kulturpolitisk kunskapsresurs kan organiseras diskuteras i rapporten och flera alternativ presenteras. Förstudien resultat pekar på att den mest realistiska lösningen är utarbetandet av ett *tydligt tidsbegränsat samordningsuppdrag (projekt) till en befintlig professionell institution med god kompetens inom kulturområdet i ett av de nordiska länderna*. Uppdraget bör också innefatta ansvar för upprättande av ett *nordiskt nätverk för forskare, andra experter och statistiker* inom kulturpolitikens område. Ett sådant nätverk är mycket viktigt för utvecklingen av konstruktiva resultat inom ramen för uppdraget.

Uppdraget bör baseras på en *flerårig nordisk överenskommelse* med utgångspunkt i en *projektbeskrivning med tillhörande basfinansiering*. Om beslut fattas om att vidareföra denna fråga blir nästa steg att undersöka om det bland *berörda institutioner i Norden finns intresse för uppdraget och vilka ekonomiska ramar som erfordras för att genomföra ett projekt*. En inledande period bör omfatta *minst fyra år* för att möjliggöra en meningsfull utvärdering i enlighet med projektbeskrivningen.

3. Slutsatser från nordiskt expertmöte den 29 oktober 2014

Behov, möjligheter och hinder för en bättre samordning av nordisk kulturstatistik

I anslutning till Nordiska Rådets session i Stockholm och Nordiskt Kulturforum i slutet av oktober 2014 arrangerade NORDICOM i samarbete med Nordiska Ministerrådet och Myndigheten för kulturanalys det föreskrivna expertmötet om samordning av en nordisk kunskapsresurs vad gäller kulturpolitikens område. Detta ägde rum den 29 oktober 2014. Program och deltagarförteckning återfinns i bilaga 2.

Underlag för expertmötet var Christian S. Nissens förstudie, rapporten *En nordisk kunskapsresurs för nordisk kulturpolitik. Forundersøgelse om behov, muligheder og barrierer for en bedre samordning af nordisk kulturstatistik*.

Expertmötets syfte var att med utgångspunkt i rapporten värdera om det finns *behov, vilja* och *realistiska möjligheter* att gå vidare med ett nordiskt initiativ rörande en samordning av kunskap från ett kulturpolitiskt perspektiv, främst statistik. Och om så är fallet diskutera möjliga lösningar och hur frågan bäst kan vidareföras.

Drygt 25 företrädare för berörda myndigheter, departement och forskarsamhället från de nordiska länderna och det självstyrande området Åland deltog i mötet. Mötet präglades av stort intresse och engagemang.

Viktiga utgångspunkter för Nordicom i planeringen av mötet var att

- samla företrädare för såväl politiken som praktiken och forskningen
- ha den nordiska kulturstrategin i blickpunkten
- liksom den nordiska visionen 'Norden – tillsammans är vi starkare'
- och den nya strategin för internationell profilering och positionering av Norden
- förankring sker i beprövad kunskap och kunskapsutveckling (forskningen)

3.1 Huvudpunkter i expertmötets slutdiskussion

1. Enighet om att nordiskt samarbete inom det kulturpolitiska området kan stärka såväl det nationella arbetet som Norden som aktör på europeiska och internationella arenor. En förutsättning är dock att samarbetet inkluderar politiken, praktiken och forskningen.
2. Ett effektivt samarbete över gränserna måste bygga på en fruktbar växelverkan mellan nationellt arbete, nordisk samverkan och internationell aktivitet. Men en förutsättning är stark nationell förankring vad gäller både innehåll och finansiering.
3. Ett utvidgat nordiskt samarbete med en samordning av kulturstatistiken kräver en europeisk kontext, särskilt inom EU/Eurostat. Det är angeläget att möjligheterna för att på nordiskt initiativ erhålla medfinansiering från EU undersöks.
4. En nordisk samordning av kunskap och kunskapsutveckling inom det kulturpolitiska området bör baseras på redan befintlig institution med relevans för uppgiften och potential för vidareutveckling på nordisk basis med europeiska och internationella förtecken.
5. När en nordisk kunskapsresurs diskuteras och 'formaliseras' är det viktigt att alla centrala aktörer är involverade i arbetet, d v s företrädare för såväl myndigheter inom kulturområ-

det, statistikmyndigheter och forskarsamhället som Nordiska Ministerrådet och nordiska institutioner av relevans.

6. Samarbete kring konkreta frågeställningar stod i förgrunden – statistik om kulturvanor och kulturutgifter. Representanterna för de nationella kulturmyndigheterna diskuterade vid mötet samverkan för att utveckla sådana gemensamma frågeställningar och kompetens.
7. Företrädare för de nationella statistikbyråerna sade sig vara intresserade av att vidga sin kulturstatistik för årlig uppdatering i den nordiska databasen. Kostnaderna skulle kunna införlivas i den avräkningsstruktur som är avtalad med Nordiska Ministerrådet för uppdatering i den nordiska databasen.
8. Enigheten var stor om behovet av en nordisk mötesplats där politiken, praktiken och forskningen utbyter erfarenheter, kunskap samt stimulerar till kunskapsutveckling inom området.

Expertmötet bekräftade därmed att det bland deltagarna finns ett klart *behov och en uttalad vilja* att gå vidare med ett nordiskt initiativ rörande en samordning av kunskap, främst statistik men även analys, vad gäller kulturpolitiken i de nordiska länderna. De *realistiska möjligheterna* att utarbeta en nordisk kulturstatistik bedömdes som relativt goda – inte minst vad gäller ämnesområden som kulturutgifter och medborgarnas kulturvanor.

4. Projektets konklusioner

Vidareföring av frågan om en nordisk kulturpolitisk kunskapsresurs

Det framstår som klart att det finns en uppslutning kring förstudiens förslag om etablering av en nordisk kulturpolitiskt kunskapsresurs inom en befintlig välrenommerad institutionell miljö i något av de nordiska länderna. Lika klart är att ett sådant förslag kräver ett kraftfullt agerande från såväl nationella kulturmyndigheter som Nordiska Ministerrådet. Så kan såväl förstudiens som expertmötets yttersta slutsats formuleras.

På basis av inhämtad kunskap under projektets gång skisseras en plan för vidare arbete i tre faser enligt följande:

Fas 1: Beskrivning av och samråd/höring rörande etablering av ett nordiskt kulturpolitiskt kunskapscenter (pilot-period 4 år)

- Formulering av mål och aktiviteter, inkl. budget, ledning, organisation, relationer till nationella intressenter (myndigheter, statistikorgan, forskarsamhället), NMR och nordiska samarbetsorgan
- Utarbetande av förslag på basis av ovan för samråd/höring till alla berörda aktörer
- Sondering av möjliga institutioner att husera ett sådant kunskapscenter
- Resultat av fas 1: Underlag för beslut i NMR/EK-K om vidareföring av frågan i en fas 2

Fas 2: Förslag om värdinstitution för ett nordiskt kunskapscenter inom kulturområdet

Först måste dock klarläggas vad lagen om offentlig upphandling kräver i detta sammanhang. Men önskvärt är att på grundval av lista över befintliga institutioner, som efter sonderingar (fas 1) har potential att hysa det aktuella kunskapscentret, skicka en

formell förfrågan utifrån resultatet av fas 1, d v s beskrivningen av kunskapscentret. Institutionerna anmodas att anmäla sitt intresse med en tydlig redovisning av nödvändiga förutsättningar för ett värdskap, t ex

- Ämnesrelevans och institutionella förutsättningar i relation till institutionens överordnade mål, verksamhet, finansiering och organisation
- Förslag till upplägg, t ex prioritering av aktiviteter, bemanning, kunskapsförmedling, nätverk, säkerställande av nordiskt samarbete, styrning, etc.
- Europeisk och internationella förankring
- Förslag till budget och finansieringsmodell (t ex externa medel)

En värdering av institutionernas förutsättningar genomförs av särskilt utsedda sakkunniga inom området. Gruppen avger förslag om lämpligaste institution – det är resultatet av fas 2.

Fas 3: Underlag för beslut om etablering av ett nordiskt kunskapscenter inom kulturområdet

Resultat av fas 1 och 2 ger ett nödvändigt beslutsunderlag som bl a redovisar

- Val av institution (inkl argument)
- Beskrivning av det nya kunskapscentrets mål och verksamhet med angivande av specifika aktiviteter
- Fastställande av huvudman, styrningsmodell och regler för avrapportering
- Fastställande av finansieringsmodell, t ex NMR, nationella medel, EU, forskningsanslag, m m (finansiering säkerställd för minst fyra år)
- Förslag till kontrakt mellan NMR och den aktuella institutionen

5. Avslutning

Denna rapport utgör slutpunkt i det uppdrag som Nordicom erhöll av Nordiska Ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete hösten 2013. Projektet har genomförts i alla sina delar och ett förslag om vidareföring av frågan om en nordisk kunskapsresurs inom kulturområdet med fokus på kulturstatistik har utarbetats.

Det är inte första gången frågan om en nordisk kulturstatistik behandlas på den nordiska dagordningen. Men i samtliga fall har resultatet varit mycket begränsat, bl a beroende på att det har saknats en klar viljeyttring från de enskilda länderna om betydelsen av en nordisk kulturstatistik.

Vår ambition har därför varit att – förutom att klarlägga behov av och förutsättningar för en nordisk kunskapsresurs inom området – utröna nationell vilja att bidra till en sådan utifrån såväl nationella och nordiska som europeiska och internationella perspektiv.

Det är vår förhoppning att denna slutrapport med sina konklusioner och förslag prövas och behandlas i konstruktiv anda.